

Ἀρχιμανδρίτου Γεωργίου

Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἀγίου Ὁρους

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΡΑΒΕΝΝΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΕΙΟ ΤΟΥ ΠΑΠΑ

Στὴν Ι΄ Συνέλευσί της στὴν Ραβέννα (Ὀκτώβριος 2007) ἡ Διεθνῆς Μικτὴ Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὸν Διάλογο Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν ὑποστηρίζει ὅτι ἔθεσε «σταθερόν ἔρεισμα διὰ μελλοντικὴν συζήτησιν τοῦ ἐρωτήματος τοῦ πρωτείου ἐπὶ τοῦ παγκοσμίου ἐπιπέδου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ» (Κείμενο τῆς Ραβέννας, παράγρ. 46)¹. Τὸ «σταθερόν ἔρεισμα», ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὶς 46 παραγράφους τοῦ ἀνωτέρω κειμένου, εἶναι ἡ παραδοχὴ ὅτι κατὰ τὴν πρώτην χιλιετίαν, πρὶν ἀπὸ τὸ ὁριστικὸν σχίσμα τοῦ 1054, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ρώμης ἀνεγνωρίζετο πρῶτος μεταξὺ τῶν πέντε πατριαρχῶν στὸ πλαίσιο τῆς καλῶς λειτουργούσης τότε συνοδικότητος. Προαγγέλλεται ἡ περαιτέρω συζήτησις περὶ τοῦ Πρωτείου ὡς ἐξῆς: «Τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ ρόλου τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης ἐν τῇ κοινῇ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν παραμένει πρὸς μελέτην εἰς μεγαλύτερον βάθος. Ποία εἶναι ἡ συγκεκριμένη λειτουργία τοῦ ἐπισκόπου "τῆς πρώτης καθέδρας" ἐν μιᾷ ἐκκλησιολογίᾳ κοινωνίας καὶ ὑπὸ τὸ πρίσμα ὅσων περὶ συνοδικότητος καὶ αὐθεντίας ἔχομεν ἀναφέρει ἐν τῷ παρόντι ἐγγράφῳ; Πῶς θὰ ἦτο δέον νὰ νοῆται καὶ νὰ βιοῦται ἡ διδασκαλία τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας βατικανῆς συνόδου ἐπὶ τοῦ παγκοσμίου πρωτείου ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἐκκλησιακῆς πρακτικῆς κατὰ τὴν πρώτην χιλιετίαν; Ταῦτα εἶναι κρίσιμα ἐρωτήματα διὰ τὸν ἡμέτερον διάλογον καὶ διὰ τὰς ἡμετέρας ἐλπίδας περὶ ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους μεταξὺ ἡμῶν κοινωνίας» (παράγρ. 45).

Ἡ σοβαρότης τοῦ θέματος εἶναι προφανής. Ποῦ προβλέπεται νὰ καταλήξῃ ὁ διάλογος; Ἡ ἐκτίμησις τοῦ διεθνοῦς Τύπου (Le Figaro 15/11/2007, The Times 16/11/2007), κυρίως ὅμως τοῦ ἰταλικοῦ, εἶναι ὅτι τὰ πράγματα ὁδηγοῦνται πρὸς ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν μὲ ἀναγνώρισιν τοῦ παπικοῦ Πρωτείου ἐπὶ θυσίᾳ ἐνδεχομένως κάποιων προνομίων τοῦ Πάπα. Ἡ Δύσις μὲ συγκρατημένη αἰσιοδοξία περιμένει τὴν ἔνωσιν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων ἐπὶ τῇ βάσει

¹ Τὰ παρατιθέμενα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ κείμενον ποὺ συμφωνήθηκε στὴν Ραβέννα ἔχουν ληφθῆ ἀπὸ τὴν μετάφρασιν ἐκ τοῦ πρωτοτύπου ἀγγλικοῦ, τὴν ὁποία ἐξεπόνησαν οἱ ὑπηρεσίαι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ δημοσιεύθηκε ἀπὸ τὴν ἐφημ. ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΟΣΜΟΣ σὲ εἰδικὸν ἐνθετο μὲ τίτλον «Τὸ κείμενον τῆς Ραβέννας».

τῆς ἀρξαμένης συμφωνίας. Στὴν καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξο Ἀνατολή ὑπάρχει ἐπιφυλακτικότης καὶ ἀγωνία. Διερωτᾶται ὁ πιστὸς λαός: Θὰ διαφυλαχθῇ ἄραγε ἀνόθευτος ἡ Ὁρθόδοξος Πίστις;

Σὲ πρόσφατο ἄρθρο μας εἴχαμε ἐπισημάνει ὅτι ὁ Διάλογος Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, ὅπως μέχρι τώρα ἐξελίσσεται, δείχνει νὰ ὀδηγῇ σὲ οὐνιτικοῦ τύπου ἔνωση καὶ μάλιστα βάσει σχεδίου ποὺ ἔχει ἐκπονήσει τὸ Βατικανό. Εἴχαμε ἐκφράσει τὴν ἐλπίδα ὅτι «οἱ Ὁρθόδοξοι δὲν θὰ ὑποκύψουν στίς προαιώνιες παπικὲς ἀξιώσεις, δὲν θὰ ἀμνηστεύσουν τὴν Οὐνία, δὲν θὰ ἀναγνωρίσουν στὸν Πάπα κάποια μορφή πρωτείου ἐξουσίας καὶ παγκοσμίου δικαιοδοσίας, οὔτε θὰ δεχθοῦν νὰ συνεργασθοῦν στοὺς Βατικάνειους σχεδιασμούς γιὰ ἔνωση πού ἄμεσα ἢ ἔμμεσα θὰ παραθεωρῇ τὴν ἀκαينوτόμητο Ὁρθόδοξο Πίστι»².

Ποῦ ὅμως ὀδηγεῖ τὸ «Κείμενο τῆς Ραβέννας»;

Ὑπάρχουν σοβαροὶ λόγοι νὰ πιστεύουμε ὅτι τὸ «Κείμενο τῆς Ραβέννας» ἐπιβεβαιώνει τοὺς φόβους, ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι ὑποχωροῦμε στίς παπικὲς ἀξιώσεις. Οἱ λόγοι εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Τὸ κείμενο ὁμιλεῖ γιὰ «ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία». Δὲν πρόκειται γιὰ τεχνικὸ ὄρο, τοῦ ὁποίου ἡ χρησιμοποίησις θὰ διευκόλυνε τὸν διάλογο. Ἀντιθέτως, τοῦ ἔχει δοθῇ πλήρες θεολογικὸ περιεχόμενο, ἔτσι ὥστε ὁ διάλογος νὰ γίνεται μὲ τὴν προϋπόθεσι ὅτι ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἀληθινή, ὀρθοδοξοῦσα, Ἐκκλησία.

Ἡ Ὁρθόδοξη ἀντιπροσωπεῖα στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔχει ὑποχωρήσει ἀνεπίτρεπτα. Μὲ τὸ κείμενο τοῦ Balmand (1993) εἶχε ἀναγνωρίσει τὴν ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ὡς Ἐκκλησία μὲ τὴν πλήρη σημασία τοῦ ὅρου: «Καὶ ἀπὸ τίς δύο πλευρὲς ἀναγνωρίζεται ὅτι αὐτὸ πού ὁ Χριστὸς ἐνεπιστεύθη στὴν Ἐκκλησία Του -ὁμολογία τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, συμμετοχὴ στὰ ἴδια μυστήρια, πρὸ πάντων στὴ μοναδικὴ Ἱερωσύνη πού τελεῖ τὴ μοναδικὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἀποστολικὴ διαδοχὴ τῶν ἐπισκόπων- δὲν δύναται νὰ θεωρῇται ὡς ἡ ἰδιοκτησία τῆς μιᾶς μόνον ἀπὸ τίς Ἐκκλησίαις μας»³. Πρόκειται γιὰ οὐσιαστικὴ ὑποχώρησι ἀπὸ τὴν πιὸ θεμελιώδη καὶ ἀφετηριακὴ βάσι τῶν θεολογικῶν δια-

² Ἀρχιμ. Γεωργίου, Καθηγουμένου Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἀγίου Ὁρους, ΑΝΗΣΥΧΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΖΟΜΕΝΗ ΑΠΟ ΤΟ ΒΑΤΙΚΑΝΟ ΕΝΩΣΙ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ-ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΩΝ, περιοδ. Παρακαταθήκη, τ. 54 (2007).

³ Ἐπισκεψις, τ. 496/1993.

πραγματεύσεων. Ἐνῶ δηλαδή οἱ Ρωμαιοκαθολικοί, ὅταν ἀναγνωρίζουν ὠρι-
σμένα συστατικά στοιχεῖα τῆς Ἐκκλησίας στήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία (ἔγκυρα
Μυστήρια καί ἀποστολική διαδοχή), μένουν πιστοί στήν ἐκκλησιολογία τῆς Β'
Βατικανείου, οἱ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι παραιτοῦνται ἀπό τήν διαχρονικῶς μαρτυ-
ρουμένη ὑπό ἐγκρίτων Πατέρων καί συνόδων πίστι μας, ὅτι λόγω τῶν αἰρετι-
κῶν της δογμάτων ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἀπεκόπη ἀπό τό σῶμα τῆς Μιᾶς Ἀγί-
ας Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, δέν ἔχει τὰ στοιχεῖα πού τήν καθι-
στοῦν ἀληθῆ Ἐκκλησία Χριστοῦ, καί πλέον εἶναι αἰρετική Ἐκκλησία. Διστάζουν
νά ἐκφράσουν ἀκόμη καί τήν ἱστορική διαπίστωση, ὅπως τήν διατύπωσε ὁ ἅγι-
ος Μάρκος ὁ Εὐγενικός: «πρό χρόνων πολλῶν ἀπεσχίσθη τῆς Δυτικῆς Ἐκκλη-
σίας, τῆς Ρώμης φαμέν, τό περιώνυμον ἄθροισμα ἐκ τῆς τῶν ἐτέρων τεσσά-
ρων ἀγιωτάτων Πατριαρχῶν κοινωνίας, ἀποσχοινισθέν εἰς ἔθνη καί δόγματα τῆς
Καθολικῆς Ἐκκλησίας καί τῶν Ὁρθοδόξων ἀλλότρια... (τά δέ τῶν Ὁρθοδόξων
ἀλλότρια πάντως αἰρετικά)»⁴.

β) Ἀλλά καί αὐτήν τήν, κακῶς γενομένη, «ἀλληλοαναγνώρισι» ὑπερκέ-
ρασε ἡ Ὁδηγία τοῦ Βατικανοῦ τόν Ἰούλιο τοῦ 2007 μέ τίς γνωστές «Ἀπαντή-
σεις»⁵, μέ τίς ὁποῖες ὁ Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ' χαρακτηρίζει «ἐλλειμματικές» τίς
Ὁρθόδοξες τοπικές Ἐκκλησίες, ἐπειδὴ δέν ἔχουν κοινωνία μέ τόν διάδοχο τοῦ
Πέτρου! Σύμφωνα μέ τήν Ὁδηγία, ἡ ἀληθινή Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὑφίσταται
μόνο στήν Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία. Ἀξιοσημεῖωτο εἶναι ὅτι ἡ Ὁδηγία δόθηκε
λίγους μῆνες πρὶν ἀπό τήν Συνέλευσι τῆς Ραβέννας, τό ὁποῖο κατά τήν ἐκτίμη-
σί μας σημαίνει ὅτι τό Βατικανό χαράσσει τήν γραμμή πού πρέπει νά ἀκολου-
θήσῃ ὁ διάλογος. Καί ἡ γραμμή εἶναι ὁ ρωμαιοκεντρικός οἰκουμενισμός, ὅπως
τόν προσδιώρισε ἡ Β' Βατικάνειος Σύνοδος. Τό ἐπιβεβαιώνει τό ἴδιο τό κείμενο
τῆς Ὁδηγίας τοῦ Βατικανοῦ⁶, ἀλλά τό ἐπισημαίνει καί ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος πρῶην
Ζαχουμίου καί Ἐρζεγοβίνης Ἀθανάσιος Γιέβτιτς: «τό κείμενο αὐτό [οἱ «Ἀπαντή-
σεις»] φανερώνει τήν ἐπιμονή τοῦ Πάπα Ράτσιγκερ νά δείξῃ τό πραγματικό
πρόσωπο τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ οἰκουμενισμοῦ του, ὁ ὁποῖος στήν πραγματι-

⁴ Ἀγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, Τοῖς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς..., ἐν Ἰω. Καρμίρη, *Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, τόμ. Ι, Ἀθῆναι 1960, σελ. 426.

⁵ Ὁ πλήρης τίτλος τῆς Ὁδηγίας εἶναι «Ἀπαντήσεις σέ ἐρωτήσεις πού ἀφοροῦν ὀρισμένες ὁψεις γύρω ἀπό τή διδασκαλία περὶ Ἐκκλησίας» (βλ. Ἐπιστολή Ἰ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τόν Σεβ. Μητροπ. Περγάμου Ἰωάννην, 8/12/2007).

⁶ Βλ. σχολιασμό τῆς Ὁδηγίας στήν ἐφημ. *Καθολική*, φύλ. 3078 /24-7-2007.

κόπητα δέν εἶναι αὐτό πού λέγει ὁ Πάπας ἀλλά αὐτό πού πιστεύει καί κάνει»⁷. Τόν ἔντονο προβληματισμό της γιά τήν ὡς ἄνω παπική Ὁδηγία ἐκφράζει καί ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τόν Ὁρθόδοξο Συμπρόεδρο τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Διαλόγου, Σεβ. Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ἰωάννη, μέ τήν ἐπιστολή της ὑπὸ ἡμερομηνία 8/10/2007.

Ἡ ὑποσημείωσις τῆς παραγρ. 1 τοῦ «Κειμένου τῆς Ραβέννας», καρπὸς πιθανώτατα τῆς διαμαρτυρίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀκολουθεῖ δυστυχῶς τὸ πνεῦμα τῆς παπικῆς Ὁδηγίας. Σέ αὐτὴν τὴν ὑποσημείωσι οἱ Ὁρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι, παρότι διαβεβαιώνουν ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὅρου «Ἐκκλησία» δέν ὑπονομεύει τὴν αὐτοσυνειδησία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς τῆς Μιᾶς Ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, δέν καταθέτουν ἐν τούτοις τὸ ἐπίσης βασικὸ στοιχεῖο τῆς αὐτοσυνειδησίας της, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δέν παραδέχεται ὅτι στήν ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία «ὑφίσταται» ἡ Μία Ἁγία Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία. Εἶναι χαρακτηριστικὸ, καὶ ἀποτελεῖ ἔλεγχον τῆς ἀτολμίας τῶν Ὁρθοδόξων ἀντιπροσώπων, τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἐδήλωσαν στήν ἴδια συνάφεια ὅτι δέν ἀναγνωρίζουν παρὰ μόνον στοιχεῖα τῆς ἀληθινῆς Ἐκκλησίας ἔξω ἀπὸ τὴν ρωμαιοκαθολικὴ κοινωνία. Εἶναι σαφές ὅτι τὸ «Κείμενο τῆς Ραβέννας» ὀφείλει νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ ἐρμηνευθῇ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσι ὅτι ἡ ρωμαιοκαθολικὴ πλευρὰ μένει πιστὴ καὶ ἀμετακίνητη στὰ παπικὰ δόγματα.

γ) Οἱ ἀναφορές τοῦ «Κειμένου τῆς Ραβέννας» στήν ἀποστολικὴ πίστι, στὰ εἰσαγωγικά Μυστήρια, στήν Ἱερωσύνη, στήν Εὐχαριστία καὶ στήν ἀποστολικὴ διαδοχὴ γίνονται μέ τόση φυσικότητα γιά τὴν ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, ὥστε νὰ νομίζη κανεὶς ὅτι ἡ ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία σέ ὅλα αὐτὰ τὰ σημεῖα ὀρθοδοξεῖ. Ἀλλὰ διερωτώμεθα μαζί μέ τόν ἅγιο Μάρκο τόν Εὐγενικό: «Πόθεν οὖν ἡμῖν ἀνεφάνησαν ἐξαίφνης ὄντες ὀρθόδοξοι, οἱ διὰ τοσούτων χρόνων καὶ ὑπὸ τοσούτων Πατέρων καὶ διδασκάλων κριθέντες αἰρετικοί;»⁸ Πράγματι, πότε οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ ἔδωσαν σαφεῖς ἐνδείξεις ὅτι ἀπέβαλαν τίς γνωστὲς ἑτεροδιδασκαλίες τους; Ἀντιθέτως μάλιστα, ἔχουν δώσει καλῶς τεκμηριωμένες ἀποδείξεις ἐπιμονῆς σέ αὐτές. Πῶς ἔχουν τὴν ἀποστολικὴ πίστι, ἐφ' ὅσον τὸ

⁷ Ἀθανασίου, ἐπισκόπου πρ. Ζαχουμίου καὶ Ἐρζεγοβίνης, *Περὶ τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ οἰκου-
μενισμοῦ* (σερβιστί), περιοδ. ΠΡΑΒΟΣΛΑΒΛΙΕ, ἔκδ. τοῦ Πατριαρχείου τῆς Σερβίας, τεύχ. 969-
970 (1-15/8/2007), σελ. 12.

⁸ Ἀγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ, *Τοῖς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς...*, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 426.

Φιλιοκβε, ἡ κτιστή Χάρις, τὸ Πρωτεῖο ὡς προνόμιο παγκοσμίου δικαιοδοσίας, τὸ Ἀλάθητο, ἡ ἄσπιλος σύλληψις τῆς Θεοτόκου κ.ἄ. ἀποτελοῦν ἀκόμη βασικά καὶ ἀδιαπραγμάτευτα δόγματά τους; Πῶς ἔχουν ἔγκυρα εἰσαγωγικά Μυστήρια (Βάπτισμα, Χρίσμα), Ἱερωσύνη καὶ Εὐχαριστία, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸν ἅγιο Μάρκο ἔχουν ἀποσχισθῇ ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ; Ἄλλωστε τελεῖ ἐν ἰσχύι, ἐπικυρωμένος ἀπὸ τὴν Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ὁ α' Κανὼν τοῦ Μεγ. Βασιλείου, ὅτι «οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἀποστάντες οὐκ ἔτι ἔσχον τὴν Χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ἑαυτοὺς· ἐπέλιπε γὰρ ἡ μετάδοσις τῷ διακοπῇ τὴν ἀκολουθίαν... ἀπορραγέντες, λαϊκοὶ γενόμενοι, οὔτε τοῦ βαπτίζειν, οὔτε τοῦ χειροτονεῖν εἶχον ἐξουσίαν, οὔτε ἠδύναντο Χάριν Πνεύματος Ἁγίου παρέχειν, ἥς αὐτοὶ ἐκπεπτώκασι». Πολλῷ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον δὲν πρόκειται ἐδῶ γιὰ ἐξοικονόμησι ἐπιστρεφόντων ἀπὸ τὸν λατινισμό στὴν πίστι τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀλλὰ γιὰ ἐπιβεβαίωσι ἐκ μέρους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῶν λατινικῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν. Πῶς ἐπίσης ἔχουν ἀποστολικὴ διαδοχὴ, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο ἡ ὀρθοδοξία τοῦ φρονήματος βεβαιώνει τὴν ἀποστολικὴ διαδοχὴ καὶ ἡ ἑτεροδοξία τὴν καταλύει; «Τὸ μὲν γὰρ ὁμόγνωμον καὶ ὁμόθρονον, τὸ δὲ ἀντίδοxon καὶ ἀντίθρονον· καὶ ἡ μὲν προσηγορίαν, ἡ δὲ ἀλήθειαν ἔχει διαδοχῆς», γράφει ὁ θεῖος Γρηγόριος⁹.

δ) Στὸ «Κείμενο τῆς Ραβέννας» ἀναπτύσσονται δύο σημαντικὲς πτυχές τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ συνοδικότης καὶ ἡ αὐθεντία. Συμφωνήθηκε (παράγρ. 40-41) ὅτι τὸ ἐκκλησιολογικὸ περιεχόμενο τῆς συνοδικότητος καὶ τῆς αὐθεντίας βιώθηκαν ἀπὸ κοινοῦ ὀρθοδόξως κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύσι. Ὅμως, ὅσο καὶ ἂν θέλουμε νὰ θεωρήσουμε θετικὴ τὴν συμφωνία αὕτη, δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐφησυχάσουμε ἢ διευκρίνησις τῆς ἰδίας παραγράφου: «*Διαφωνοῦσι, παρὰ ταῦτα* [Ὁρθόδοξοι καὶ Ρωμαιοκαθολικοί], *ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν ἱστορικῶν στοιχείων ἐκ τῆς περιόδου ταύτης, θεωροῦσαι τὰς προνομίας τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης ὡς πρώτου ζητήματα ἤδη διαφοροτρόπως κατανοηθέν κατὰ τὴν πρώτην χιλιετίαν*» (παράγρ. 41). Μὲ τὴν διευκρίνησι αὕτη ἔχουν τεθῇ τὰ θεμέλια γιὰ μίᾳ ἀποδεκτῇ ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους ἐπανερμηνεία τοῦ παπικοῦ Πρωτείου.

Ἀναμφιβόλως κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία ἡ συνοδικότης λειτουργοῦσε καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶχε ἀναπτυχθῇ αὐθεντία μὲ τὴν μορφή παγκοσμίου πρωτείου ἢ

⁹ Ἁγ. Γρηγορίου Θεολόγου, *Εἰς τὸν μέγαν Ἀθανάσιον*, η', PG 35, 1089.

δικαιοδοσίας. Ἡ ἐκτροπή ὅμως στό παπικό Πρωτεῖο δέν ἔγινε σέ μία στιγμή χρόνου. Λόγω τοῦ παπικοῦ ἡγεμονισμοῦ ἐπὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, στήν ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἐπὶ αἰῶνες ἐκυοφορεῖτο μία διαδικασία ὑποβαθμίσεως τῆς συνοδικότητος καί ἀναδύσεως τοῦ παπικοῦ Πρωτείου. Στήν διαδικασία αὕτη παραπέμπει εὐθέως καί σαφῶς ἡ ἀνωτέρω «διαφωνία» τῶν Ὁρθόδοξων καί τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς στήν Ραβέννα. Ἐνόσω ὅμως οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ δέν παραιτοῦνται ἀπὸ τὴν παποκεντρικὴ ἐρμηνεία τῶν θεσμῶν τῆς συνοδικότητος καί τῆς αὐθεντίας κατὰ τὴν πρώτη χιλιετία τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ “συμφωνία” τοῦ «Κειμένου τῆς Ραβέννας» κλίνει ὑπὲρ τῆς ἀναγνωρίσεως ἑνὸς παγκοσμίου πρωτείου στὸν Πάπα. Μόνο ἐὰν οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ δεχθοῦν νὰ ἐρμηνεύσουν τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα τῆς πρώτης χιλιετίας ὅπως καί οἱ Ὁρθόδοξοι, θὰ εἶναι βέβαιο ὅτι παραιτοῦνται τῶν παπικῶν νεωτερισμῶν τῆς δευτέρας χιλιετίας. Μόνο ὑπὸ τὴν προϋπόθεσι αὕτη ἡ ἀνακοινωθεῖσα συζήτησις, κατὰ τίς ἐπόμενες συνελεύσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, περὶ τῆς ἐρμηνείας τῆς συνοδικότητος καί τῆς αὐθεντίας κατὰ τὴν δευτέρη χιλιετία, καί μάλιστα ἀπὸ τίς Α΄ καί Β΄ συνόδους τοῦ Βατικανοῦ, θὰ ἀποδώσῃ Ὁρθόδοξα συμπεράσματα, δηλαδὴ θὰ κλίνη πρὸς κατάργησι τοῦ παπικοῦ Πρωτείου. Ἄλλως ἡ ἀναγνώρισις ἑνὸς παπικοῦ Πρωτείου δικαιοδοσίας (ἔστω καί ὑπὸ τὴν μορφή ἑνὸς λειτουργήματος διακονίας) ἐφ’ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ βεβαία κατάληξις.

Γνωρίζοντες τὴν στρατηγικὴ τοῦ Βατικανοῦ θεωροῦμε ὅτι οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ δέν ἤμποροῦν νὰ ἀποβάλουν τὸν παποκεντρισμὸ τους, τὸν ἀρχαῖο καί τὸν νεώτερο, διότι τὸν ἔχουν ἐπισφραγίσει μὲ τίς ἀποφάσεις δεκατριῶν «οἰκουμενικῶν» τους συνόδων. Θυμίζουμε τίς τελευταῖες διακηρύξεις τοῦ Πάπα Ἰωάννη Παύλου II μὲ τὴν Ἐγκύκλιο *Ut Unum Sint* (1995)¹⁰: «*Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ἔχει τὴν πεποιθήσιν ὅτι διατήρησε τὴ διακονίαν τοῦ διαδόχου τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, πού ὁ Θεὸς ἱδρυσε "ὡς παντοτεινὴ καὶ ὁρατὴ ἀρχὴ καὶ θεμέλιον τῆς ἐνότητος"*» (παράγρ. 88). Καί, «*Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἔχω στό σημεῖόν αὐτό μιά ἰδιαίτερη εὐθύνη ... νὰ βρίσκω μιά μορφή ἀσκήσεως τοῦ πρωτείου, τὸ ὁποῖον, χωρὶς ν’ ἀποποιηθῶ μὲ κανένα τρόπο τὴν οὐσίαν τῆς ἀποστολῆς του, ν’ ἀνοίγεται σέ μιά νέα κατάσταση*» (παράγρ. 95). Πρόσ-

¹⁰ Ἐγκύκλιος Ἐπιστολή *INA PIANTESE EN ΩΣΙΝ (UT UNUM SINT)* τοῦ ἀγίου Πατρὸς Ἰωάννου Παύλου II γιὰ τὸ οἰκουμενικὸ καθῆκον, ἔκδ. Βατικανοῦ, σελ. 106 καὶ 114.

φατη ἄλλωστε εἶναι καί ἡ διακήρυξις τοῦ παπικοῦ Πρωτείου ἀπό τόν Πάπα Βενέδικτο ΙΣΤ΄ στό Φανάρι τό 2006.

Ἐπιπλέον, καί ἂν ἀκόμη συμβῇ σέ ἓνα εἰλικρινῆ διάλογο νά μή ἀκολουθηθῇ ἡ γραμμή τοῦ Βατικανοῦ, ἡ τακτική εἶναι νά ἀνατρέπωνται οἱ συμφωνίες τῶν θεολόγων, ὡς ὅτι δέν εἶναι σύμφωνες μέ τήν γραμμή τῆς κουρίας. Νά θυμίσουμε τήν ὑποχώρησι τῶν Ὁρθοδόξων στό θέμα τῆς παρουσίας οὐνιτῶν στόν διάλογο, ἅμα τῇ ἐνάρξει του, παρὰ τίς πανορθόδοξες συνοδικές διαβεβαιώσεις γιά ἀνυποχώρητη στάσι στό θέμα αὐτό. Νά θυμίσουμε ἀκόμη τήν ἀνατροπή τῆς πορείας τοῦ διαλόγου περί τῆς οὐνίας καί τήν ἄτακτη ὑποχώρησί μας μέχρι τῆς ταπεινωτικῆς γραμμῆς τοῦ κειμένου τοῦ Balamand. Νά θυμίσουμε τέλος τήν σκαιά παπική παρέμβασι κατά τήν Θ' Συνέλευσι τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς στήν Βαλτιμόρη καί τό ναυάγιο τῶν κατά τῆς οὐνίας Ὁρθοδόξων προσδοκιῶν. Καί ἄς μή λησμονοῦμε τήν παπική Ὁδηγία τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου. Φοβούμεθα, ὅσον ἀφορᾷ τήν συζήτησι περί Πρωτείου στίς ἐπόμενες συνελεύσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι ἡ γραμμή τοῦ Βατικανοῦ θά ἐπιβληθῇ μέ τήν ἀναγνώρισι στόν Πάπα τῆς Ρώμης ἐνός εἵδους παγκοσμίου πρωτείου, ἴσως ὑπό τήν δελεαστική μορφή (ἐν «ὑποχριστιανίζοντι κωδίῳ», κατά Μελέτιον Πηγᾶν), τῆς διακονίας τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἀλλά πάντως ἀγνώστου καί ἀπαραδέκτου στήν ἀρχαία Ἐκκλησία. Τό φοβούμεθα, διότι ἤδη κάτι ἀρχίζει ἀμυδρά νά διαφαίνεται μέ τήν παράγρ. 41 τοῦ «Κειμένου τῆς Ραβέννας».

ε) Εὐχή καί ἐλπίδα μας πάντως εἶναι νά ἀποβάλουν οἱ Ρωμαιοκαθολικοί τήν παποκεντρική τους ἐρμηνεῖα ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν στοιχείων τῆς πρώτης χιλιετίας, καθὼς καί τό συνεπακόλουθο πρωτεῖο παγκοσμίου δικαιοδοσίας. Ἴσως ἔτσι, αἰρομένου τοῦ αἰτίου, πού εἶναι ἡ παπική ἡγεμονική διάθεσις, διορθοῦν καί οἱ δογματικές συνέπειες. Ὁ μακαριστός π. Ἰουστίνος Πόποβιτς συνδέει ὡς αἴτιον μέ αἰτιατό τό παπικό πρωτεῖο μέ τίς παπικές κακοδοξίες: «Τό ὀρθόδοξον δόγμα, μᾶλλον δέ τό παν-δόγμα περί τῆς Ἐκκλησίας, ἀπερρίφθη καί ἀντικατεστάθη διά τοῦ λατινικοῦ αἰρετικοῦ παν-δόγματος περί τοῦ πρωτείου καί τοῦ ἀλαθήτου τοῦ πάπα, δηλαδή τοῦ ἀνθρώπου. Ἐξ αὐτῆς δέ τῆς παναιρέσεως ἐγεννήθησαν καί γεννῶνται συνεχῶς ἄλλαι αἵρέσεις: τό Filioque, ἡ ἀποβο-

λή τῆς Ἐπικλήσεως, τὰ ἄζυμα, ἡ εἰσαγωγή τῆς κτιστῆς χάριτος, τὸ καθαρτήριο-
ν πῦρ, τὸ θησαυροφυλάκιον τῶν περισσῶν ἔργων...»¹¹.

Μὲ τὴν εὐχή καὶ τὴν προοπτικὴ νὰ ἀποβάλουν οἱ Λατῖνοι τοῦ 15ου αἰῶ-
νος τοὺς δογματικούς νεωτερισμούς τους ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Ἐφέσου πῆγε
στὴν Σύνοδο τῆς Φερράρας-Φλωρεντίας, ἀλλὰ προσέκρουσε στὴν παπικὴ
ὑπεροψία τοῦ Εὐγενίου Δ'. Μὲ τὴν ἴδια εὐχή καὶ προοπτικὴ, νὰ ἀποβάλουν
δηλαδή οἱ Πάπαι καὶ οἱ θεολόγοι τους τὸν παποκεντρισμὸ τους, ὁ ἱερός Δοσί-
θεος Ἱεροσολύμων εἶχε συγγράψει τὴν *Δωδεκάβιβλο*, ἢ *Ἱστορία περὶ τῶν ἐν*
Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων,¹² ὅπως σημειώνει ὁ διάδοχός του στὸν θρό-
νο τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἐκδότης της, ὁ ἀοίδιμος Χρῦσανθος: «κἂν διὰ τῆς
παρούσης βίβλου ὡς διὰ τῶν θεοκηρύκων Ἀποστόλων καὶ τῶν θεοφόρων Ἀνα-
τολικῶν καὶ Δυτικῶν Πατέρων ἐλθόντες εἰς αἴσθησιν, καὶ παρακινούμενοι καὶ
οἴκοθεν οἱ τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας Ἄρχοντες, τοῦτο αὐτὸ κατορθώσωσι, καὶ
ἐνώσωσι τὰς Ἐκκλησίας, θείῳ ζήλῳ κινούμενοι, καὶ παύσωσι τὰ σχίσματα καὶ
τὰ σκάνδαλα τοῦ διαβόλου τὰ ὄργανα»¹³. Μάλιστα ὁ Χρῦσανθος παρατηρεῖ
μετ' ἐλπίδος: «Εἰ δὲ καὶ δέξεται διόρθωσιν ἡ δυτικὴ Ἐκκλησία, καὶ ρίψει τοὺς
νεωτερισμούς, καὶ ὅσα οὐκ εἶχεν ὅτε ἦν σύμφωνος τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ,
τότε καὶ ὁ Ρώμης βέβαια ἄδεται ὡς εἰκὸς εἰς πᾶσαν τὴν ὑφ' Ἥλιον ὡς πρῶτος
τῇ τάξει τῶν Πατριαρχῶν, καὶ φημίζεται παρρησίᾳ παρὰ τῶν μεγίστων Ἐκκλη-
σιῶν καὶ τῶν τῆς Οἰκουμένης Ἀρχιερέων πρῶτος ἐν ταῖς ἐκφωνήσεσι, καὶ ἐν
τοῖς διπτύχοις ταχθήσεται ὡς ἦν καὶ ἀνέκαθεν πρὸ τοῦ σχίσματος, ἀλλὰ δὴ καὶ
τὰ προνόμια καὶ πρεσβεῖα αὐτοῦ τὰ δίκαια καὶ τὴν τιμὴν ἡ τῶν Ἐκκλησιῶν ἔ-
νωσις ἀνακαινίζει καὶ ἀποδίδωσιν αὐτῷ μετὰ μεγάλης χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσε-
ως»¹⁴. Ἀλλὰ ὡς γνωστόν ἡ Α' καὶ ἡ Β' Σύνοδοι τοῦ Βατικανοῦ ἐδογματίσαν ἓνα
αὐστηρότερο παπικὸ θεσμό.

Ὁ θεολογικὸς διάλογος, ὅταν γίνεται μὲ Ὁρθόδοξες ἐκ μέρους μας προ-
ϋποθέσεις, δὲν εἶναι κακός. Θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθῇ ἡ ἰδική μας ἀνθρωπίνη
συνεργία στὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ νὰ ἐπανακάμψουν, ἂν εἶναι δυνατόν, οἱ ἑτερόδο-
ξοι στὴν πίστι καὶ τὴν κοινωνία τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Μεταξὺ αὐτῶν τῶν
προϋποθέσεων, σημαντικὴ ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ ἀταλάντευτη ἐμμονὴ μας

¹¹ Ἀρχιμ. Ἰουστίνου Πόποβιτς, *Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ Οἰκουμενισμός*, ἐκδ. Ὁρθόδοξο
Κυψέλης, Θεσ/νίκη 1974, σελ. 224.

¹² Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Δωδεκάβιβλος*, ἐκδ. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη 1982.

¹³ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 14.

¹⁴ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 13-14.

στήν συνοδικῶς κατοχυρωμένη στάσι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔναντι τοῦ παπισμοῦ, τόσον ὡς φορέως σωρείας ἑτεροδιδασκαλιῶν ὅσο καί ὡς φορέως τοῦ παποκεντρικοῦ ἡγεμονισμοῦ ἐπὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Δυστυχῶς στό «Κείμενο τῆς Ραβέννας» δέν παρατηρεῖται ἡ σαφής καί ἀδιαμφισβήτητα πατερική καί συνοδική Ὁρθόδοξος στάσις. Λεῖπει τὸ πνεῦμα, μέ τὸ ὁποῖο διαπραγματεύθηκε τὴν ἔνωσι τῶν Ἐκκλησιῶν ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός στήν Σύνοδο Φερράρας-Φλωρεντίας, ὅταν προέβαλε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὡς βᾶσιν συζητήσεως τὸ ἀκαινοτόμητον τοῦ Συμβόλου καί τὴν Ὁρθόδοξο ἐρμηνεία του. Λεῖπει τὸ ἐκκλησιολογικὸ φρόνημα τῶν συνοδικῶν αποφάσεων τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τουρκοκρατίας. Λεῖπει τὸ πνεῦμα τῆς εὐθύτητος, μέ τὸ ὁποῖο ὁμιλεῖ ὁ ἅγιος Νεκτᾶριος Πενταπόλεως στό ἔργο του *Περὶ τῶν αἰτίων τοῦ σχίσματος*. Κυριαρχεῖ ἀντίθετα μία ἀμφίλογη «ἐκκλησιολογία τῆς κοινωνίας», στήν ὁποία ἡ κοινωνία δέν νοεῖται μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων κατὰ τὴν Πισιτοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἀλλὰ μεταξύ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τῆς ἑτεροδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης. Σημειωτέον μάλιστα ὅτι δέν γίνεται λόγος γιὰ «ἐκκλησιαστική κοινωνία» ἀλλὰ γιὰ «ἐκκλησιακὴ κοινωνία» (ecclesial communion). Στὴν ὡς ἄνω «ἐκκλησιολογία τῆς κοινωνίας» ὑποβαθμίζεται ἡ σημασία πού ἔχουν, πρῶτον τὸ ἀκαινοτόμητον τῆς ἀποστολικῆς Πίστεως, τὸ ὁποῖο στό «Κείμενο τῆς Ραβέννας» μένει ἀπλῆ ἀναφορά χωρὶς τὴν βαρύνουσα σημασία πού ἔχει γιὰ τὴν διάκρισι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἑτεροδοξοῦσα Ρώμη, καί δεύτερον ἡ ἐντολή τῶν ἱερῶν Κανόνων περὶ ἀκοινωνησίας μέ τοὺς αἰρετικούς στὰ Μυστήρια καί μάλιστα στήν Εὐχαριστία, ἐντολή ἡ ὁποία ἐντελῶς ἀποσιωπᾶται. Πάντως καί τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα εἶναι θεμελιώδη στήν Ὁρθόδοξο διδασκαλία περὶ τῆς Ἐκκλησίας ὡς κοινωνίας.

Στό «Κείμενο τῆς Ραβέννας» διαφαίνεται ἡ τάσις νὰ ἀντιμετωπισθῇ τὸ ζήτημα τοῦ παπικοῦ Πρωτείου ὡς «διακανονισμός» τῶν παπικῶν προνομίων καί ὅχι ὡς βαθύ θεολογικὸ πρόβλημα πού ἀφορᾷ αὐτὸ τοῦτο τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ. Ἡ παραδοχὴ πρωτείου δικαιοδοσίας ἐπὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, δηλαδή τὸ νὰ εἶναι ἓνας ἐπίσκοπος κεφαλὴ καί ἀρχὴ ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, ἔστω ἐπιφορτισμένος μέ ἓνα ρόλο διακονίας, εἶναι βλασφημία κατὰ τοῦ Προσώπου τοῦ Χριστοῦ ὡς μοναδικῆς Κεφαλῆς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ πρωτεῖο δικαιοδοσίας συνιστᾷ ἀνατροπὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας, σύμφωνα μέ τὴν ὁποία ὑπεράνω πάντων τῶν ἐπισκόπων εἶναι ἡ Οἰκουμένη Σύνοδος. Σὲ αὐτὴν προεκάθητο μὲν ἐν ἀγάπῃ ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης ὡς ἴσος τῶν συνεπισκό-

πων του, ἐν τῷ μέσῳ ὅμως τῶν ἐπισκόπων ἐτοποθετεῖτο τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιο ὡς σύμβολο τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, τῆς μοναδικῆς Κεφαλῆς τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Τὸ μοναδικὸ προνόμιο τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης (ὅταν σημειωτέον ἦταν Ὁρθόδοξος), ποῦ εἶναι ἀποδεκτὸ ἀπὸ Ὁρθοδόξου ἀπόψεως, εἶναι ἡ ἐν συνόδοις πρωτοκαθεδρία (πρεσβεΐα τιμῆς) μεταξύ τῶν πέντε Ὁρθοδόξων πατριαρχῶν καὶ ἡ συνεπεία αὐτῆς μνημόνευσις του πρώτου μεταξύ τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν στὰ Δίπτυχα. Αὐτὸ βεβαιώνεται ἀπὸ τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ 28ου κανόνος τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Τὰ λοιπὰ προνόμια τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης καὶ ὁ ρόλος τους δὲν εἶναι ἀποδεκτὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Χρειάζεται ἐπομένως πολλή προσοχή στὴν νοηματοδότησι τῆς φράσεως, ποῦ δεσπόζει στὸ «Κείμενο τῆς Ραβέννας» καὶ διατυμπανίσθηκε στὴν Ἑσπερία ὡς δῆθεν ἀναγνώρισις γιὰ πρώτη φορά ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων τοῦ Πρωτείου τοῦ Πάπα¹⁵. Ἡ περίφημη φράσις λέγει: «οἱ *πρῶτοι* δέον ὅπως ἀναγνωρίζωσι τίς ἐστὶν ὁ *πρῶτος* μεταξύ αὐτῶν» (παράγρ. 10). Ἡ ἀμφιλογία τῆς ἐκφράσεως εἶναι προφανής. Ἡ Ἐκκλησία πάντοτε ἀνεγνώριζε πρωτοκαθεδρία στὸν ἐπίσκοπο Ρώμης, ἐνόσω βεβαίως αὐτὸς ὀρθοδοξοῦσε, οὐδέποτε ὅμως μέχρι σήμερα ἀποδέχθηκε κάποιο πρωτεῖο ἢ αὐθεντία του ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας, πολλῶ μᾶλλον ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ἐπιμένει στὰ αἵρετικά της δόγματα.

Κατὰ τίς ἐπόμενες συνελεύσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἀναμένεται νὰ συζητηθῇ ὁ ρόλος τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης καὶ τὸ εἶδος τοῦ πρωτείου του στὴν «κοινωνία τῶν ἐκκλησιῶν»! Οἱ Ὁρθόδοξοι ὅμως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδεχθοῦμε μία παποκεντρικὴ ἐπανερμηνεία τοῦ πρωτείου τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης. Ἐξ αἰτίας τῆς παποκεντρικῆς ἐρμηνείας τοῦ πρωτείου ὁ Πάπας περιεβλήθη ἐντελῶς ἀπαράδεκτα προνόμια, χωρὶς τὴν συγκατάθεσι τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν τῆς ἀρχαίας πενταρχίας καὶ μᾶλλον εἰς ἀνατροπὴν τῆς κανονικῆς (συνοδικῶς βεβαιωμένης) τάξεως τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Ὁρισμένα ἀπὸ αὐτά, τὰ ὁποῖα διεξοδικῶς, μὲ πολλή δύναμι λόγου καὶ μὲ ἱκανή θεολογικὴ κατοχύρωσι ἔχουν ἐλεγχθῇ ἀπὸ Ὁρθοδόξου πλευρᾶς (ἐμεῖς παραπέμπουμε ἐνδεικτικῶς στοὺς

¹⁵ Βλ. π.χ. τὴν ἀμφίλογη διατύπωσι: «Ἡ σημαντικὴ ἐξέλιξις [στὴν Ραβέννα] εἶναι ὅτι γιὰ πρώτη φορά οἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι εἶπαν: ναί, αὐτὸ τὸ παγκόσμιο ἐπίπεδο τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει, καὶ ἐπίσης ὅτι στὸ παγκόσμιο ἐπίπεδο ὑπάρχει συνοδικότης καὶ αὐθεντία. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὑπάρχει ἐπίσης ἓνα Πρωτεῖο. Σύμφωνα μὲ τὴν πρακτικὴ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος εἶναι ὁ ἐπίσκοπος Ρώμης» (Βάλτερ Κάσπερ, VIS 15/11/2007). Βλ. ἐπίσης The Times, 16/11/2007.

αοιδίμους πατριάρχας Δοσίθεο Ἱεροσολύμων καί Μελέτιο Ἀλεξανδρείας τόν Πηγᾶ), εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1. Τό πρωτεῖον ἐξουσίας, ἐπειδὴ δῆθεν ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἦταν ἡ κεφαλή τοῦ κολλεγίου τῶν Ἀποστόλων καί εἶχε ἐπ' αὐτῶν πρωτεῖον ἐξουσίας¹⁶.

2. Τό Ἀλάθητον τοῦ Πάπα¹⁷.

3. Τό νά εἶναι ὁ Πάπας ὑπεράνω τῶν συνόδων¹⁸.

4. Τό νά ὑπερέχη ὁ Ρώμης τῶν λοιπῶν Πατριαρχῶν¹⁹.

5. Τό νά εἶναι ὁ θρόνος τῆς Ρώμης κριτής πάντων καί νά μὴ ὑπόκειται εἰς τὴν κρίσιν οὐδενός²⁰.

6. Τό νά ἔχη ὁ θρόνος τῆς Ρώμης τὸ ἔκκλητον ἐπὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας²¹.

7. Τό νά θεωρῆται ὁ Πάπας ἐπίσκοπος τῆς Καθολικῆς (δηλ. τῆς ἀνά τὴν οἰκουμένην) Ἐκκλησίας²². Ὑπενθυμίζουμε ὅτι ὁ Πάπας μέχρι σήμερα ὑπογράφει (αὐτὸς μόνος!): *Ἐπίσκοπος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας*.

8. Τό νά εἶναι ὁ Πάπας ἡ καθολικὴ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας μὲ ἀποστολὴ διακονίας. Αὐτὸ εἶναι ἓνα σημεῖο, στὸ ὁποῖο ἐπενδύει ἡ ρωμαιοκαθολικὴ πλευρὰ καί σήμερα, ἂν θυμηθοῦμε τὴν περίφημη ἔκφρασι, ὅτι ὁ Πάπας εἶναι «δοῦλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ»! Τὸ «Κείμενο τῆς Ραβέννας» ὁμιλεῖ γιὰ πρωτεῖο διακονίας τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης καί γι' αὐτὸ χρειάζεται ἰδιαίτερη προσοχή. Ὁ προσφάτως καταταγείς στὸ Ἀγιολόγιο τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἱερώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, γράφει μεταξύ ἄλλων ἐπ' αὐτοῦ:

«Ἀλλὰ, λέγουν, πρέπει κάποιος ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους καί μεταξύ τῶν ἐπισκόπων νά ὑπερέχη. Μάλιστα αὐτὸν τὸν ὀνομάζουν διακονικὴ κεφαλὴ ... Ἀλλὰ ὅλων αὐτῶν τῶν ἐπισκόπων μόνον ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἀρχὴ καί ἡ κεφαλὴ ... Αὐτοὶ [σ.σ. οἱ Λατῖνοι] παραχωροῦν στήν διακονικὴ αὐτὴ κεφαλὴ ἀπεριόριστη ἐξουσία καί ἐπὶ τῆς πίστεως καί ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας ... Ἐνῶ δείχνουν ἓνα

¹⁶ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Δωδεκάβιβλος*, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 65-66 καί 72.

¹⁷ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 519.

¹⁸ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 279, 343 καί 132-133.

¹⁹ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 301.

²⁰ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 188-190, 191 καί 346.

²¹ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 338 καί 343.

²² Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 149-150.

προσωπεῖο διακονικῆς κεφαλῆς, συμπεριφέρονται μέ μία τυραννία πιδό αύταρχική από κάθε αύταρχική έξουσία»²³.

Άπό τά άνωτέρω γίνεται κατανοητό ότι ή συμφωνία τῆς Ραβέννας περί συνοδικότητος καί αύθεντίας δέν πληροῖ τά Όρθόδοξα έκκλησιολογικά κριτήρια, ώστε νά άποτελέση άσφαλῆ βάσιν περαιτέρω συζητήσεως περί τοῦ παπικοῦ πρωτείου. Έν τούτοις, άν άκολουθήση συζήτησις περί τοῦ πώς έρμηνεύθηκε τό παπικό Πρωτεῖο κατά τήν δευτέρα χιλιετία καί από τίς Α΄ καί Β΄ Βατικάνεις Συνόδους, αύτή όφείλει νά γίνη έκ μέρους τῶν Όρθοδόξων άντιπροσώπων μέ γνώμονα τήν Όρθοδοξία τῶν Αγίων Πατέρων καί όχι τήν συμβιβαστική νοοτροπία τῶν καιρῶν ή τήν ήγεμονική διάθεσι τοῦ Βατικανοῦ. Η άναγνώρισις κάποιου από τά άνωτέρω “προνόμια” τοῦ Πάπα ή ή συμφωνία σέ κάποιο παρόμοιο, πού άντίκειται στήν Όρθόδοξο Έκκλησιολογία, άναμφίβολα σημαίνει ούνιτική Ένωσι, μέ τήν όποία δέν θά συμφωνήσουμε. Καί τοῦτο έπειδή όφείλουμε νά διαφυλάξουμε τόν έαυτό μας καί τόν Όρθόδοξο λαό από ένα σύγχρονης μορφῆς έξουνιτισμό, πού πέραν τῶν άλλων συνεπειῶν εἶναι διακινδύνευσις τῆς αἰώνιου σωτηρίας μας. Καί έπειδή όφείλουμε παραλλήλως νά βοηθήσουμε, άν εἶναι δυνατόν, καί τούς «άρχοντας τῆς δυτικῆς Έκκλησίας, νά έλθωσιν εἰς αἴσθησιν», όπως έλεγε ό άοίδιμος πατριάρχης Ίεροσολύμων Χρύσανθος, καί νά άποβάλουν τόν παπισμό τους έπί σωτηρία τῶν ίδιων καί τοῦ λαοῦ των, ό όποῖος άγνοεῖ τήν Όρθοδοξία.

Άγιον Όρος, 30 Δεκεμβρίου 2007

²³ Μελετίου Πηγᾶ, Κατά τῆς άρχῆς τοῦ Πάπα, έν Δοσιθέου Ίεροσολύμων, *Τόμος Χαράς*, έκδ. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη 1985, σελ. 493-497 (ή μετάφρασις ίδική μας).